

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
pe ½ anu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri 5 fl. la
anu.

SPERANTIA.

Fóia literaria-besericésca.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá franco
catra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Organulu teologiloru romani din Aradu.

Fóia acést'a sub redactiunea colegiale a membriloru societatii de leptura si sub auspiciile superioritatii scolastice
ese de doue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiesecarei lune.

Spedirea numerului presinte s'a intardiatu din
caus'a cà fàra de vin'a nòstra a trebuitu se se tipa-
résca din nou. Redactiunea.

Nro 337/pres.

Prévenerabilu Consistoriu alu Eparchiei aradane!

Ca unu semnu micu de complacerea mea càtra
Redactiunea „Sperantii“ si càtra corespundentii ei
Ioanu Damsia, parochu si asesoru si Vincentiu Mangra,
tramitu acé alaturatele carti cu rogare, ca Veneratu
acelasi se binevoiésca a le predá numitiloru Domni
din partea mea prin secretariulu consistorialu.

Sibiiu. 22 Novembre 1871.

Andreiu, m. p.
Archiepiscopu si Mitropolitu.

Ce a fostu si ce este „Sperantia“?

Nimicu nu este mai frumosu si mai demnu de
fiint'a omenésca decâtu pururea a petrece in activi-
tate, pururea a petrece in virtuti, si „fericite sunt
slugile acelea, pre care venindu Domnulu ii va aflá
priveghiandu“ de trei ori fericiti sunt aceia, cari luera
vi'a si talantulu Domnului, ustanelele loru de siguru
nu voru fi zadarnice, ci voru fi încoronate de cascigu,
care neci candu nu va încetá ci va remanea in eternu.

Insasi natur'a omului arata, cà destinulu lui este
totu aceea ce este si problem'a crestinismului, adeca
lumin'a mintii prin cultivare si perfectionare continua.
Si déca trecutul ni infacisiaza o icóna trista din
privinti'a culturai nòstre nationale: este de a se atri-
buí tempiloru vitregi, in cari a trairu natiunea ro-
mana.

Astadi, candu cu anulu 48 se deschise epoch'a
liberatii nationale si romanulu ca si alte popóra de
aceasi sórte începù a respirá mai liberu, ar fi unu
pecatu de mórte, déca noi amu jacea si mai departe
in agoni'a mortii spirituale si activitatea nòstra nu
s'ar estinde in tóte partile si ramurile sciintieloru;

pentru cà acésta jacere fiindu spontanea sentintia
condamnatóre a lumei civilisate nu o amu potea a-
tribuí — ca si pana acuma — absolutismulu strainu.
ci noue insine. Lumea culta ni ar' strigá cu Rousseau:
„forti'a i-a aruncatu in slavia. ér lasitatea i-a facutu
slavi perpetui.“

Epoch'a in care trairu ne invétia, ca noi micu
cu mare se conclucramu la repararea daunelor cau-
sate de fatalitatele tempiloru si la edificarea mai de-
parte; ideile salutare astadi si pentru noi au sboru
liberu; inse nu au inca destula taria, ca se se póta
aventá la inaltimea trebuintiósá, e delipsa ca „bet-
rani barbati, juni teneri din munti si din
campii“ se contribuimu si conclucramu la redicarea
divinului edificiu alu culturai nòstre nationale. Acestu
edificiu nu se póte redicá prin ambitiune si insulte
persónale, ci numai prin lucrare solidara continua pe
langa concursulu celoru mari si mici de o potrivá;
pentru cà tocmai asia sunt in edificiu necesarie petrile
cele menunte casí cele mai mari, ce e mai multu „pétr'a
cea nesocótita a pusu-o Domnulu in capulu unghiu-
lui;“ ma este axioma recunoscuta de lumea civilisata
cà *tenerimea e temel'á, pe care are a stá edificiuulu
celu tare alu viitoriuulu unei natiuni.*

Aceste sunt motivele din care manecandu tene-
rimea clericala a începutu edarea primului organu
bisericescu de publicitate la romanii ortodosi Ciscar-
patini, care in diu'a 1 a lunei Faruaru din 1869
vediu prim'a data radiele luminei. Acésta foia fu bar-
cel'a ideiloru tenerimei clericale dela acestu institutu,
carea desí de constructia plapanda, sub auspiciile
superioritatii scolare avú anghira destulu de tare.
anghir'a zelului junetiei pentru totu ce e bunu frumosu
si folositoriu; acésta anghira i-a fostu uniculu talis-
manu de a potutu ea plutí pe oceanulu publicitatii
pana in diu'a de astadi. Intr'adeveru grea sarcina

pentru nescie poteri atât de bune, zelulu însă și buna-voință au devinsu toate obstacolele ce a întâmpinatu, și după o stagnare de unu anu, provenită din recelă și nepartinirea publicului, érași aparù în splendoră sa de odinioară spre a duce rolulu în medioculu agendelor vietii sinodale, căci o spunemu francu, este chiaru rusine, ca Românii o poporațiune de 11 milioane se nu posieda mai multu decâtu doue organe bisericesci de publicitate, unulu în Bucuresci „Biserica romana“ și altulu în Aradu „Sperantia“ pana candu foi politice posedu într'unu numeru destulu de frumosu; dar' aceste neci candu voru potea aperi și sustienaa cu destula încordare interesele bisericeii, pretinse de principiile ei democratice, fundate pe invetiatură mentuitoriului și asiediamintele apostolesci și ale santiloru parinti din sinódele vécuriloru prime ale crestinitatii.

Dar' neci nu potemu pretinde de odata asia ceva dela frații laici, cari arareori se ocupa cu studiulu canóneloru bisericeii noastre, desi după pusetiunea ce ocupa în organismul ubisericeii aru fi tocmai chiamati la aceea.

Cum va fi reprezentatu „Sperantia“ interesele bisericeii noastre? o lasamu forulu competentu, opinionei publice. Noi în câtu poteriile ni au siervitu, amu nisuitu a corespunde dorintiei și aseptarii publiculu; câtu numai se pótea pretinde dela noi. Cerendu înaltă indulgentia parintésca, ni permiseramu a publică în fruntea acestei foi scrisórea officiósă a Escelentiei Sale Domnului Archiepiscopu și Metropolitu referitóre la „Sperantia“ noastră și adresata venerabilulu consistoriu eparchialu de aicea. Fie petricelele carate de noi la edificiulu culturai ori câtu de mice: ele totusi ocupa locul lor și sunt de trebuintia tocmai ca cele mai mari și tari; dovéda ni este laudatá scrisóre. Noi pe acést'a suntemu mandri ca fiii cei ce si-au cascigatu complacerea parintiloru lor; acésta complacere este meritulu tenerimeii clericale dela acestu institutu, este spiculu graului ce pe forulu Romei vechi Sperantia personificata lu-tienaa în drépt'a sa. Modestele grauntie ale tenerii noastre „Sperantie“ din inimă parintésca a Escelentiei Sale, din acestu pamentu bine roditoriu pentru totu ce este folositoriu maicei noastre bisericeii, — a produsu înaltă complacere, care pentru continuarea activitatii susceptu ni siervesce de nutrimentu abundantu.

Primésca deci din partea noastră Escelentia Sa prea bunulu parinte multiamit'a noastră adenca pen-

tru iubirea aratata către noi în interesulu dezvoltari; proprie și bine voésca a primí totu odata incredintarea noastră despre iubirea fiasca, ce cu devotamentu nutrimu și noi facia de unu atare alesu alu lui Ddieu, carele este chiamatu a croi și pregatí calea generatiuniloru viitóre,

Ce e dreptu în edarea acestui organu multe pedeci ba adese chiar și loviri amu avutu de a întâmpiná și înca din acele parti, unde după identitatea intereselor și a scopulu la care nisuiamu aru fi îndreptatiti a contá la spriginire și protectiune în casuri ocurinte. Noi însă în cursulu progresulu către scopu nu ne amu împedecatu, și astadi amu ajunsu acelu momentu placutu candu Sperantia noastră e realisata și interesele diecesei voru fi mai bine reprezentate prin aparerea noului organu officiosu, despre care pana acuma numai atât scim, că va aparea dela anulu nou. Ce diuaru va fi acel'a? și ce principii liberale va profesá? înca nu scim, speramu însă că program'a o vomu potea și comunicá lectori în nrulu viitoriu. Noi însă ne dechiaramu serbatoresce, că déca cumva s'ar ivi unele pareri contrarie care aru tienti paralisarea intentiunei Ilustritatii Sale în privintia noului organu și prin acést'a totu odata și a decisulu ven sinodu eparchialu: edarea „Sperantie“ o vomu continuá cu ori ce pretiu, pana candu întreprinderea noastră va fi spriginita de simpatia și imbracisiera publiculu romanu.

Starea Bisericeii în Romaniă

Atât detorintia noastră ca diurnalisti, câtu mai vertosu legaturile de sange și credintia, ni impunu a ne ocupá pucinu și de starea bisericeesca a fratiloru nostri de peste Carpati.

Cine petrece cu atentiune miscamintele bisericeii de acolo, va fi potutu observá și cu dorere, că biserica romana, chiar în Romania libera și înca de către fiii ei este numai tolerata; trista icóna, în secululu luminiloru, carea unu stimabilu diariu de acolo astfelu o depinge, „ceea ce se facea în tempulu paganismulu, se repeta la noi în tíera crestina. — în tíer'a Romanulu ortodossu, în anulu 1871.“ — Asia este, guvernulu actualu alu Romaniei prin politic'a sa infama pre tota ocasiunea staraesce suprimerea bisericeii și împreuna cu acést'a a clerulu și laiciloru. Cristosu a disu „ori cine va smintí pre unulu dintre acesti mici, cari credu întru mine, mai bine este lui, se se spandiure, o piétra de móra de grumadiulu lui,

si se se inee in adenculu marii“ si érase „tóta imperati'a, ce se imparechiaza intre sine, se va pustii, si tóta cetatea séu cas'a, ce se imparechiaza intre sine nu va stá;“ dar' oh! ce o se vedi? preotii bisericeii romane astadi nu sunt priviti decât de nescie heloti, de jocuri'a onoru omeni profani, cari contra canóneloru bisericeii voiescu a-si arogá dreptulu de a dispune cu clerulu si biseric'a dupa placu, voiescu unilirea bisericeii. Astadi ori ce biserica fia macar' si Sinagog'a Evreiloru, se póte bucurá de tóte drepturile unei societati séu corporatiuni, numai biseric'a romana nu! ea si astadi in secululu luminiloru jace in intunereculu absolutismului, aruncatu de nou pe grumadiu de insusi fii ei. Asia fratiloru de peste munti! ce mosii si parintii nostri aa avutu mai scumpu sub sóre astadi noi ca nescie nepoti perfidi se calcamu in petióre. Romanulu neci chiar' in cui-bulu, in vét'r'a sa se nu póta prosperá? Nei cesti din coce de Carpati pana eri alalta eri purtaramu jugulu serbiloru, voi alu fanariotiloru, noi astadi liberi, ér voi se ve injugati?

Si déca cutéza cineva a-si radicá glasulu, sunt in stare a-lu ucide cu pietri buna óra ca pre archidiaconulu Stefanu; asia aflamu in „Biserica romana“ cá proprietariulu si redactorele acelei foi parintele Gregoriu Masceleanu — ce nu s'a mai pomenitu — pentrucá lupta si apera cu barbatia causele si interesele bisericeii si ale clerului, prin adres'a ministrului de culte se „destitue din functiunea de ingrigitoriu si preotu deserventu la biseric'a Radu Voda“ frumosu prospectu! in tempulu de adi.

Intentiunea guvernului la o domnire absolutu preste biseric'a romana si clerulu acelei'a mai vertosu se obsérva in proiectulu de lege presentatu Senatulu prin ministeriulu actualu, in care este espusu modulu alegerei Metropolitiloru si Episcopiloru si modulu constituirei unui Sinodu alu Bisericeii romane ortodosse, in acestu proiectu se ficséza si salariile Metropolitulu la luna in 3083 lei si ale Episcopulu in 1451 lei, éra clerulu se remana in statulu quo, buna óra casi clerulu nostru, lasatu in voi'a sortii. Bietulu preotu dela tíera in sudórea feciei sale abia si-casciga pana de tóte dilele, si la cele din urma n'are neci cele trebuintióse pentru pregatirea imormentarii ei altii din mila jertfescu pentru elu, asia feliu de casu s'a intemplatu toemai in Bucuresci.

O tíera numai atunci se póte numi libera si constitutionalu, candu tóte elemintele din care consta

voru fi libere in functiunea loru, la din contra libertatea este ilusiune.

O tíera numai atunci va prosperá, candu intre statulu civilu si bisericescu va domni egal'a indreptatire, ér nu absolutismulu, contrariu principiiloru lui Cristosu, carele a disu invetiaceiloru sei „de acum nu ve mai chianu pre voi slugi, cá slug'a nu scia ce face Domnulu seu, ci pre voi v'am chianu priatenu.“

Spre dovedirea asertiuniloru nóstre estragemu din acelu proiectu o schitia dupa cum o aflamu in „Columna lui Traianu,“ éta-o:

Unu nou proiectu de lege

pentru alegerea Metropolitiloru si Episcopiloru si pentru constituirea unui Sinodu alu Bisericeii romane ortodosse.

I. Alegerea Metropolitiloru si Episcopiloru.

Metropolitulu póte fi alesu numai dintre Episcopi, éra Episcopu póte fi alesu fiecare membru din clerulu romanu.

Alegetori sunt: Metropolitii, Episcopii, Archieerii titulari si unu numeru de deputati si de Senatori, care numeru se fia egalu cu alu Metropolitiloru, Episcopiloru si Archieeriloru titulari.

Episcopii si Mitropolitii alesi sunt pre viétia, si se instaléza conformu datiniloru tierii.

Metropolitii si Episcopii actuali se confirma prin legea de facia.

II. Sinodulu.

Sinodulu se compune numai din Metropolitii, Episcopii si Archieerii titulari romani; insa numerulu membriloru sinodulu se nu tréca neci o data preste 16.

Ministrulu culteloru are numai votu consultativu

Sinodulu se aduna de doue ori pe anu, primavér'a si tómn'a.

Competinti'a sinodulu se marginesce in regula-rea atributiuniloru consistórieloru si in judecarea delicteloru in materia de disciplina bisericesca.

Regulamentele facute de Sinodu, potu fi esecutorie numai dupa ce capeta sanctiunea domnésa, éra in materia de disciplina bisericesca potu fi esecutate de cátra Sinodu.

Episcopii si metropolitii, pentru abateri de disciplina bisericesca se judeca de Sinodu; ér pentru abateri in materia civila si politica ii judeca Inalt'a Curte de justitia si casatiune.

III. Eparchiile și administrarea lor.

Sunt optu eparchie, casi pana acum: doue metropolie și trei episcopie.

In fia care eparchia se afla câte unu consistoriu permanent, compusu din trei preoti numiti de către Episcopu.

De competința consistoriului este: administrarea eparchiei și judecarea afacerilor clerului in materia de disciplina curatu bisericească.

Protopopii și preotii se numescu și se destitue numai de către Episcopi și Metropoliti.

Metropolitii și episcopii potu cere votu dela patriarhulu din Constantinopole (?) ca se faca arhieriei titulari dupa necesitate; candidatii inasa se alegu de către Sinodu.

Seminariile se dau sub auctoritatea Episcopilor și Metropolitilor.

Asemenea și monastirile de calugeri și calugerie depindu, in ceea ce atinge disciplin'a și administrarea spirituala, numai dela episcopulu eparchiei.

Correspondința.

(§§.) **Cum se ni splicamu?! Nu incupe nici o indoela, că biserica noastră natiunale autonoma — preste totu este materialmente scapatata; că puterile ei morali și materiali, abia de doi ani, asie dicendu in ajunulu consolidarii sunt neajunse și debile, și că prin urmare interesulu acestei consolidari pretinde imperiosu: ca fiii cei din cleru și mireni se i faca servitie — dupa potința — mai multu onorifice și gratuite: era nu numai pe bani și plata buna, casi dela streini!**

Avem informatiuni positive, că unii medulari ai maicei nostre biserice, totu odata că membri laici ai cosistorialoru si-au specificatu și pretindu spese enorme pentru emisiunile lor in cause bisericesci, — fora de neci o moderatiune și consideratiune la neajunsurile bisericei nostre ortodosse multu scapatate!

Astfelu buna ora, comisiunea delegatiunei congresuale in caus'a despartirei ierarhice esmisa la Vlăicovetiu comuna mestecata, despre care vorbiramu in Nr. precedente — lucrandu 2. di: doue dile in faci'a locului, specifică și pretinse titulu diurne și viaticu nici mai multu nici mai putienu de 117 fl. v. a. una suta sieptesprediece florini a. v.

Numai singuru reprezentantele ven. Consistoriu din Caransebesiu a specificatu și pretinsu 47 fl. v. a. spese pe doue dile! Va se dica, fiindu preste totu la vr'o 100 comune mestecate, proportiunea speselor comisionale dupa acestu calculu aru fi camu la o suma preste 10,000. fl. di: diece mii florini; era in specialu avendu reprezentantele consistoriului

de Caransebesiu a cooperă in vr'o 20 comune mestecate, spesele numai ale DSale aru constă la 1000 fl. v. a. frumoșe accidentii!!

Aceste spese enorme se facu și pretindu pe cont'a baniloru ce i-a resolutu regimulu ca ajutorința comunelor bisericesci mestecate pentru trebile de despartire! Dar' noi asiă scimu cu positivitate, că concernintele comune bisericesci au de a refuși spesele comisionilor; de unde inse le voru potea refuși acelea deca — dupa acēsta procedura necrutatoria intregu fondulu constatoriu de 13 mii floreni lu-voru consumă onorabilele comisiuni delegatiunale! Ce va cugetă poporulu nostru dreptu credintiosu din comunele mestecate, care in locu se se bucuire de despartire — de buna sēma se va mahni.

Ven. Consistoriu de Caransebesiu la esmiterea reprezentantiloru sei trebuia se tiena contu de enormele spese, și spre incungiurarea acestor'a a alege de reprezentanti pre acei individi, cari aflanduse cu locuința in apropierea respectiveloru comune mestecate se fie in stare mai pre usorn cu mai putiene spese a implini acēsta misiune!

Unde vomu ajunge cu biserica noastră, deca prin asemenea procedura — totu mereu. — o vomu slabă de marginitele puteri materiali; deca factorii ei pururea prefera materialismulu — causei, cautandu de câte paturi e placint'a. *)

Observari la „responsulu deslucitoriu“ alu Dnului Georgiu Craciunescu asesoru referinte la senatulu scolariu alu venerabilulu consistoriu aradanu aparutu in „Albina“ Nr. 86.1)

Lessing in scrisorile sale despre anticitate dice intru'nu locu, că omēni nici pana astadi nu s'aru fi invoitu in nimica, deca nici candu nu s'aru fi certatu intre sine despre ceva. Certarea dara ori ce se dica omēni și preatinii stagnatiunei, e semnalulu și mișuloculu propasirei, și deca aru si fi rea, in acelu intielesu aru fi rea, că cuprinde in sine simburulu nenumeratelor adeveneri și bunuri, inca și atunci deca obiectula de sub certare prin certarea mentala, nu aru dobandi dilucidarea dorita! Certarea dara e opunnantele credintiei orbe, șgduitoriulu prejudiciiloru, și restornatoriulu autoritatii gōle, in foculu contradicerei se ascute spiritulu scrutatoriu, și celu falsu se alunga prin dreptate din loculu ce l'au usurpatu. Se nu ne infioramu de certele mentale, desi indata nu aru decurge cu asia finetia și nobletia, se fia numai cause, și se se continue cu armele sciintiei și cunoscintiei, că mai antaiu sēu mai tardiu, va scōte la lumina tesaurulu celu mai pretiuitu alu spiritulu; se nu ne insielamu

*) In acēsta costime bisericească de mare importantia cu bucuria damu locu deslucitoriu din orice parte: și sustienemu principiulu „audiatur et altera pars.“ Incātu se voru mai adă crōstini și membri și dela alte comisiuni, cari nu voru să se placiint'a? In rogamu pre Dnu correspondinte a ne informă și mai departe fără partialitate către persōne.

Red.

1) Din respectulu ce avemu către dlu correspondinte alu nostru publicamu aceste observari, cari mai bine de o luna jacura aici la noi ne potendule publică din lips'a spatiului pana in momentul de facia.

Red.

unii pre alții cumca certele sunt sricatióse, se nu credem u acelora, carii ustaniti si devinsi prin opumnarea certei, dicu, cã publiculu uresce certele; fie numai obiectulu certarei ob- jectulu interesante si continui-se cu foculu mintii, acusi vomu vedea, cã nunumai barbatii de specialitate, cari pricepu cã- tra certari, ci chiaru si poporulu va obtienea la ele. Spre scrutarea dreptatii suutemu creati dela creatorele, si nu po- temu negã cumca nu aru arde acãsta sclãntea in launtru nostru, dreptu aceea dara psihologice nu póte stã si fi dreptu ca se urimu a scrutã dreptatea.

Se nu ne disputamu, si se nu umplemu tempulu cu asia ceva, suntu vorbele unor'a si altora, ce inaintea mea nu suntu alta decãtu dicu: se suferimu ce e falsu si stri- ctiosu, si se nu ne certamu despre indoirile nóstre, ci se ne credem orbisii, unu'a sãu altu'a si pentru ce acãst'a? Éta pentru unu picu de leniste si comoditate! Dara eu dicu se ne disputemu dẽca avemu cause pentru ce, si dẽca spe- ramu cã prin disput'a nóstra va dobandi dreptatea, si dẽca indata nu ne potemu disputã despre afacerile Europei, apoi se ne disputamu despre prasirea ciuperciloru, cã si acãst'a ni va ascutiã mintea, si ni va fi mai de folosu decãtu cea mai solena tacere! Se ne certamu dara si disputamu decãte ori vomu observã neadeverulu, si mai bine se cada parerile nóstre pe cartie, decãtu faptele in viãtia!

Mai ridiculosu si mai de compatimãtu nu e decãtu a- ceea, candu cineva se fortiaza a aprobã aceea, cã numai elu aru avea cuventulu de a spune dreptulu, acela asia se vede a cugutã cã numai elu are minte, si altulu nu! si prin ur- mare cã niminea nu e in stare de a potea privi prin cãtiã cuvinteloru sale, si a deosebã adevèrulu de neadeveru; in tre aceste giurstarti triste se vede a firea decadiutu si Dnulu asesoru referinte la senatulu scolaru Georgin Craciunescu prin „*responsulu seu deslucitoriu*“ facia de interpelarea re- spective rãgarea mea si a Dnului parinte Isaia Cioca din Hodoniu cãtra consistoriulu aradanu, facuta in meritulu celoru 5 invetiatori amovati din postulu seu, ce au alarmatu tãta lumea iubitorẽ de dreptate intru atãta incãtu, toti si-au sprimatu condolintãã procedurẽ acestãã.

Dnulu a. r. G. Craciunescu, indata la inceputulu re- sponsulu seu dice: „*fãrte reu suntu informati dñii interpe- lanti, candu se indoiãscu cã acelu conclusu s'ar fi adusu dupa tãte formele, si cu observarea legiloru, intocmai precum reu suntu informati despre numerulu aceloru invetiatori, cari nu suntu cincã, ci patru, toti invetiatori si unu suplentu.*“

Acã debue se obsevediu Dnulu asesoru, cã nici nu am umblatu dupa informatiuni, nici nu m'a informatu ni- minea, ci numai din intemplantã am devenitu la cunoscentiãã acãst'a! S'a intemplantu adeva de in a 2. octomvrie a. e. cal. vechiu, cã in diu'a premergetore a alegerei de preotu in Jadani, ca interesatu pentru unu frate alu meu, m'am dusu acolo, si de cu sãra abatendume pe la cas'a comunala am gasitu pe antistele si casariulu comunalu si cu 2 alti membri ai comitetulu parochialu deschidiendu concursu pe statiunea invetiatorãscã devenita vacanta prin amovarea din postu a invetiatoriulu de acolo Petru Avramuti. Ce? dõra si pre invetiatoriulu l'ati tipatu din postu? mi-fuse intre- barea. Nu noi ci venerabilulu consistoriu, pentru cã nu a

depusu asta vãra esamenu bunu cu tinerimea scolarã, si e betivu; „noi nu l'amu acusat u numai vreo 2-3 l'amu ara- tatu cu cuventulu la Dnulu Inspectoru districtualu confesio- nalu, rugandulu ca se-lu mai infrice si dogenãscã de a se retinea dela betie, in care tractase necuvintiosu cu prunci, si acuma ne tredimu cã e tipatu cu totulu“, fuse responsulu. Asia dara Dnievõstra nici l'ati acusat u in scrisu, nici s'au in- vestigatu dupa legile prescise? Nu! dice. Acãst'a mi se pa- rea a nu crede, pana ce nu cerui decisulu v. senatu sco- lariu si cu dorere me convinsei cã pe bas'a motivulu adusu adeva, ca n'a depusu esamenu bunu cu tinerimea scolarã si ca e betivu, ne ascultat u si ne acusat u s'a amovatu din postu, acãst'a m'a pusu in admirare vadiendu cã in contra umanitatii si a crestinismulu póte cineva fi in astu feliu de modu aridicatu din postu. Admirarea mea crescu si mai tare atunci, candu Jonu Miuti dice: tãte mi placu numai una nu; carea? Cã venerabilulu nostru Consistoriu n'a dispusu ca se i se dee unu suplentu, pe langa o lãfa de $\frac{2}{3}$ parti, era o parte se se dee betranulu; pentru de a-si sustienea viãtiã si cei 6 prunci, dintre cari unulu e in a 3 clase gim- nasialã pentru care me dõre sufletulu. Si vedi Daule Ase- soru! acãst'a a disu unulu dintre cei mai incãrmati inimici ai invetiatoriulu, in presintãã Domniloru *Moisie Mosiescu* no- tãriu in locu, *Moise Cioca* invetiatoriu si *Josifu Gradinariu*, theologu de III. cursu din Seceani, cari me insocise pana la Jadani, dara apoi ce voru dice ceialalti multi, cari acusele aduse asupra invetiatoriulu nu le cunoscu de feliu de drepte si adeverate, si cari erau gata a merge in nu- meru grandiosu la Mariã Sa la Aradu, ca numai decãtu se cãra repunerea invetiatoriulu la locu, pe cari numai eu i am retienutu de a nu merge, se nepaciãscã pe *Illustrita- tea Sa*; si pentru acãst'a au mersu numai 2 ómeni, dara nu pentru aceea ca si cum invetiatoriulu n'ar fi avutu mai multi, dupa cum dici dta.

In diu'a urmatõre me dusei la invetiatoriulu, acã fusei spectatorele celei mai triste scene ce numai se póte cugetã. Unu invetiatoriu de 56 de ani incaruntitu in oficiulu seu, tata de 6 prunci unulu in a 3 clase gimnasialã, 2 fete de ma- ritu ceialalti mitutei cu o muna si socie asemenea de be- trana ingrigiti de venitoriulu seu ii gasii plangendu si su- spinandu cu amaru; mi dice: „*acã la betranetãã si dupa ce nu am invetiãtu nici o meseria din care acum a-si potea trai fãra nici o grige, ca meritu de 34 de ani alu ustaneleloru mele pe campulu invetiamentulu, fãra a fire acusat u si investigatu, si fãra a fire adeverate cu ce me inovatãscu, ca tata aloru 6 copii, acuma in gur'a iernei suatu aridicatu din postulu meu; cine se me mai primãscã si alãga de acã inainte de in- vetiatoriu, din care asia cu batujocora fusei tipatu? si cine se me mai primãscã la lucru in hold'a sa acã betranu si nepu- tintiosu; cum se nu mai scãu sustienea familiãã mea? Oh Ddieule! invetiãme parinte“, fuse suspinulu betranulu invetiatoriu! La acãsta fapta neumana, si contrarie cu principiulu si ca- ritatea Christianã, ce nu o au comisu nici unulu selbaticu nici Turculu spurcatu, mi s'a indignatu si revoltatu sufletulu si am esclamat u in mine „*quem Dii oderunt, poedagogum fe- cerunt*“, adeva pe cine l'a uritu Domnedieu l'a facutu invetia- toriu!*

Si ca se nu lasu famili'a desperata încatu-va ne mangaiata, rogatu fiindu si de o multime de poporu, că deca potu se ajutu? disei invetiatoriului, vina la mine se-ti facu o apelata, cătra Consistoriulu Metropolitanu, si asia in a 7. octom. a. c. st v. au si venitu la mine insocitu de 2 omeni; din cei mai de frunte din comuna, de Joane Jacobu si Nica Sigismondu, ca trimisii poporului, si alta nemica, numai se ii insociescu pana la Ilustritatea Sa la Aradu, in zedaru me seusamu că nu me lasa afacerile, inzedaru dicem că amu de ingropatu precumu intru adeveru am si avutu, căci totusi me induplicara, unde sosindu, întielesei că si altii, si anume parintele Isai'a Cioca inca au fostu aici totu in o asemenea tréba; care si lasase pe mész'a cancelariei o scrişore in forma de interpelare si rogare cătra v. Consistoriu subscrisa cu numele seu, care contienendu sientiemintele mele, mai adaugendu ceva o subscrisa si eu cu tóta voi'a si grab'a; apoi compunendu si descriindu apelat'a, o deduramu Ilustritatii Sale, carele ne mangaiă cu acea iubire parintiésca „că de óra ce decisulu acela s'a adusu in absinti'a Sa pana la o mai de parte pertractare a lucrului: numitii invetiator; se voru repune inapoi in oficiulu loru“ din aceste dara se pôte convinge Dnulu asesoru Craciunescu, că eu nici nu am umbiatu dupa informari, nici nu m'a informatu nimenea dupa cum fôrte gresitu me acusa Dnia sa; aceea nu detrage nimica din adeveru, că invetiatorii de sub intrebare nu suntu cinci ci patru la numeru, căci noi n'am tientitu se aratamu numerulu invetiatoriloru, ci că venerabiliu senatu scolariu n'a procedatu dupa legile prescrise si caritatea crestinesca fie fostu apoi macar numai si unu invetiatori!

Dara se scrutamu mai departe, si se vedemu in cătu suntu Dnii invetiatori vinovati, inculparei ce li se face de Dnulu asesoru referinte Craciunescu? Incatu e pentru invetiatoriulu din Jadani, si pucinu si despre celu din Bencecu, voiu dá cateva desluciri. Incatu inse pentru invetiatoriulu din Hodoniu si Monostoru, va fi mai bine sciindu parintele Isai'a Cioca, ori altu preotu respectivu, inse deducendu dapa cele ce voru urmá lesne potemu deveni la convingerea aceea, că si aci e fôrte esagerata parerea si splicarea Dnului asesoru! dice adeca: „ca redicarea din postu a invetiatoriului din Jadani a urmatu la propunerea respectivului Dnu inspectore scolariu, carele sub 30. Iuliu a. c. Nr 48 a relatiunatu consistoriulu că atátu comitetulu parochialu, cătu si antisti'a comuna le, ain acea comuna, cu ocasiunea esamenului celui neindestulitoriu, de asta véra, au acusatu pe invetiatoriulu de acolo, cumca fôrte desu se umbia, si in beti'a sa torturéza scolarii in celu mai brutalu modu, că acestu invetiatoriu mai de multe ori a fostu admoniatu, si opritu dela astfelu de tractare brutala, ma o căta a fostu pedepsitu cu o mulcta in bani, destulu de considerabila, cea ce insusi invetiatoriulu a marturisitu, fâra ins, a se iubrepti, ba inca din contra de atunci in coci totu mai neumanu bate pre copii, incatu acum si cei mai diliginti scolari cu totulu au parasitu scol'a de friç'a bataii, provocandulu in fine a midiloci destituirea celui invetiatoriu, căci la din contra scol'a va remanea pustia, Dnulu inspectore scolariu l'a trasu deci dara la respundere, dara densulu nu s'a potutu escusá, cu atátu mai pucinu aperá, ci a trebuitu si insusi se-si recunósca vinovati'a.

La aceste amu se dicu, că asia aru fi, deca nu aru fi si altmintrelea! Suntu in Jadani vreo 5, 6 omeni, carii la indemnulu celoru iubitori de a destitui si a redicá invetiatorii din postu, li place a umblá cu straicuti'a in spate, de pe la usile consistoriului pe la a scaunului protopresviteralu, si de aci pe la a inspectorelui scolariu; carii intrecutu au dusu procesu de destituire, candu asupra invetiatoriului, candu a preotului, cari ce valóre au in comuna? lesne s'a potutu convinge atátu Reverendisimulu Dnu protopopu, cătu si óspetii carii erau multi si streini, cu ocasiunea alegerei de preotu in a 3. octom. a. c. tienuta; acesti ómeni au devenitu acumu la putere dara numai pentru acumu; unulu e jude comunalu éra altulu si anume Stefanu Lazarescu e casariu, care in presinti'a mea si a predisiloru domni nu s'a rusinatú a dice: „că pe invetiatoriulu aru debuí scosu afara la ulitia si omoritu!“ Vedi Dnule asesore referinte unde duce tréba fâra de precugetare, că nu numai se i fie omului rusine la betranetia de ce face in teneretie, ci inca se se temple a fire statu si pela scaunulu criminalu.?

Acestia 5. 6. mergu la inspectorele scolariu, si denucia pe invetiatoriulu că a comisu, ast'a si ast'a faradelege. Dnulu inspectore firesece i-lu citéza pe denuntiatulu, care recunósce că au fostu pedepsitu in bani dara nu pentru că aru fi fostu de vina, ci pentru că asia li au placutu contrariiloru sei, cu carii fiindu mai bucuosu si-au alesu calea pacei si asia a solvit. Dnulu inspectore apoi relatiunéza consistoriulu, respective senatulu scolariu, fâra a investigá tréba, face pe voi'a celoru 5 séu 6 procesualnici in contra comunitatii, si pe invetiatoriulu lu-aradica din postu neacusatú si neascultatú si apoi vine Dnulu asesoru referinte scolariu, si iatreba, că óre n'a procedatu Dnia sa destulu de corectu? si că óre mai fost'a de lipsa de óresi care investigatiune? Oh dieu fostu! că cum pôte fi omulu pedepsitu ne acusatú si ne investigatu? si inca unu invetiatoriu, ca invetiatoriulu din Jadani care de 34 de ani ai invetiatoriei sale, ca suplentu in Girocu defenitivu in Saagu, si apoi pe urma ca unulu mai meritatu dupa cum arata documintele alaturate la apelata, promoveatu in Jadani pururea a seceratu laud'a superioritatii sale, asia l'a laudatu cătra mine inspectorele guvernialu Dnulu Antoniu Marx, ba inca si inspectorele nostru scolariu confesionalu Dnulu Nicolau Cosariu, candu a fostu la mine umblandu a esamená tenerimea scolara, pe care intrebandulu si anume despre celu din Jadani, că ce sporiu a aretatu cu tenerimea? mi a spusu că bunisioru adeca totusi nu asia bunu, ce a provenitu de acolo, că a fostu maltratatu de nisce friguri, dominante in anulu acest'a, din care cauza a fostu silitu a absentia multu dela prelegeri, si vedi Dnule referinte scolariu! acést'a a recunoscutu invetiatoriulu si nu aceea ce-ti place a dice Domnia ta! Totu una data acést'a mi serveste spre justificarea asertului meu candu am disu că invetiatoriulu de sub cestiune e unulu dintre cei mai meritati si bine calificati.

Dara mie mi se pare că aiurea debue cercata amovarea invetiatoriului acestuia din postu? si in aceea adeca că densulu a fostu norocitu séu nenorocitu, a meritá si a secerá laud'a superioritatii sale mai din nainte, cătra care fidu pre inotu, Dnulu asesoru referinte scolariu, se pórtá cu:

cea mai mare ura, cu dorere debue se spunu că am auditu de multe ori dicendu-se „pe toti invetiatorii cari ii au laudatu popii, debue tipati din oficiu,“ si éta că sermanulu invetiatoriu nu patimeste pentru vin'a sa, ci pentru ur'a escata intra superioritatea sa, din nainte si presenta, cu adeveratu straina judecata! Si eu sum preotu Dle asesore si me fôrte vatemala audiulu acestoru cuvinte stricate, prin care se vatemala atâta statulu preotiescu, câtu si preotimea nôstra carea in trecutu au fostu scutul natiunei, batjocoritasi desonorata fiindu in asia dediositoriu modu, la asia ceva nu s'a asceptatu preotimea nôstra din partea generatiunei presinte, pre care se -mi fie iertatu adi a crescutu cu crucerulu seu, si care si acuma numai candu e lipsa de vreunu ajutoriu filantropicu alérga la preotime „debue, dicu ei, rugatu Ilustritatea Sa, ca se provóce preotimea si comitetele parochiale a ajutá, parte din averea sa parte din banii bisericei,“ pe care cu esceptiune dicendu unii nici nu o cercetéza, nici nu o ajutura ca se i creşca fondulu, dara a cere dela densa nu se sfiescu, amu ajutatú Dniloru, ajutamú, si vomu ajuturá si de aci incolo dupa putintia nôstra bucurósu, pe celu de omenia, éra de amu sci, pe celu miselu si indarapnicu neci candu!

Asi mai potea se dicu la loculu acest'a ceva si despre alegerea membriloru, comisiuniloru esmise din partea romaniloru in caus'a comunelorú amestecate cu serbii, in care afara de unulu nici unu preotu nu se afla, dara me marginescu a retacé de astadi.

(Va urmá.)

Bibliografia

Cu bucuria venimu a aduce la canoscintia on. nostru publicu cetitoriu, cumca o locuna insemnata in literatur'a nôstra. astadi numai este; „*Manualu de Geografia pentru tinerimea romana*“ erá o necesitate imperativa, care necesitate éta-o suplinita prin bravulu profesoru de istoria si filosofia din Beiusiu *Ioanu Silvii Selegianu*, acestu operatu intempulu de facia are o insemnata mare din mai multe punete de vedere si anume: a) a esitu la lumina chiaru atunci candu invetiatoriloru nostri li e impusu prin lege de e propune in scóla Geografia patriei b) e prelucratu in spiritulu nationalu si intru'nu limbagiu puru romanescu, c) e gatitu pe scurtu dupa mintea cea cruda a invetiaceiloru. Candu venimu dar' a recomandá on. publicu spre imbracisare acestu operatu uniculu pana acuma in felulu seu, o facemu cu atâta mai vertosu, căci dlu autoriu promite edarea numai decátu a „*Istoriei nationale*“ carea potemu sperá va fi atare ce Romanii pana acuma n'au vediutu. Pretiulu unui exemplariu din manualulu de Geografia din preuna cu o carta topografica (mapa) este 1 fi. v. a. si se potu capetá dela Dlu autoru in Beiusiu (Belényes) post'a principala Oradea-mare (Nagy-Várad.)

VARIETATI.

Domnii fosti abonati, carii neci in diu'a de astadi nu ni a tramisu pretiulu foi de pe semestrulu primu, cum si abonatii nostrii din semestrulu II-lea ii provocamu cu tóta seriositatea, ca fara amenare pana la nrulu viitoriu se ni tramita pretiulu de abonamentu, căci din contra, dorere! vomu fi necesitati a li publicá numele. Cu asta ocaziune rogamu pre toti acei domni cari bine au voitu a luá asupra-li sarcin'a de coleptanti se ni tramita tóte sumele incurse.

* * „Telegrafuiu rom.“ ni aduse scirea: că in 15 Mov. a. c. au sositu la mitropoli'a nôstra din partea judecatoriei comitatului Bihoru testamentulu lui Gavrilu Fauru din Oradi'a-mare, reposatu in 15 Novembre 1865, si sotiei sale Veronic'a Fauru, nascuta Poenariu si repausata in 28 Februaru 1869, prin care pre lângá mai multe legate facute rudenieloru loru, si seraciloru din Oradia-mare, din Aradu, si Lipova, au testatu si 4000 fl. v. a. pre sém'a unei fundatiuni in favórea a doi stipendisti studenti romani de relegea ortodocsa resaritena dandu Parinteluinostu Metropolitu dreptulu de suprem'a inspectiune si de denumire a stipendistiloru la propunerea Consistoriului greco-resaritenu, si a Episcopului din Aradu. Acésta fundatiune este depusa la cass'a de pastrare din Oradea-mare, si acum cartea cassei de pastrare s'au transpusu la metropoli'a nôstra spre pastrare credintioasa. Decisulu tribunalului referitoriu la acestu testamentu s'a transpusu si Preasantiei Sale cu sum'a testamentaria competinta. Fapt'a acést'a pre câtu marétia in linea filantropica, pre atát'a este vrednica da a fi si cunoscuta inaintea clerului si poporului nostu credintiosu din metropoli'a nôstra a romaniloru din Ardélu si Ungari'a.

* Cartile cari Escelenti'a Sa a donatu corespondintiloru si redactiunei acestei foi: La Dnulu protosincelu Andreiu Papu si Dlu protodiaconu Iosifu Goldisiu, câte unu exemplariu din: Anthorismos, Heliadu si Apologetica, ací mai insemnamu si Enchiridionulu, care Escelenti'a Sa deja de multu l'a fostu tramisu atátu numitiloru din câtu si redactiunei. La redactiunea „Sperantia“, unu exemplariu din dreptulu canonicu, Anthorismos, Heliadu si Apologetica, si in fine la Ioanu Damsi'a si Vincentiu Mangra, câte unu exemplariu din Enchiridionu, Anthorismos, Heliadu si Apologetica,

* D. Protopopu alu Hasiasilu Constantinu Gruciu in urmarea adenciloru betranetie resemnandu protopresviteratu, Consistoriulu diecesanu in siedintia senatului bisericescu din 15 Octovreo a. c. pana la definitiv'a deplinire a acestui oficiu, a denumitu de administratoru protopresviteralu pre Dlu parochu si asesoru Consistorialu Trifonu Siepetianu.

** Amu primitu unu esemplariu din pies'a musicala romana „Suvenire de Mehadia“ compusa si edata de M. Klein. Pretiulu este 1 fl. v. a. se pôte capetá la librari'a Klein & Fischer in Aradu.

** (Apollo) sub acestu titlu va aparea la Buda dela anulu nou, in diu'a 1. si 15. a fiacarei luni o fascióra pentru cantareti si fortepianisti. Redactorele si editorele acestei fascióre este Dlu Victoru Fellegi. Costulu de prenumeratiune este pre unu anu 5 fl. v. a. pe diumetate de anu 2 fl. 50 cr. éra unu numeru singuratecu costéza 50 cr. Bani de prenumeratiune sunt de a se tramite dilui redactoru Victoru Fellegi in Buda, strat'a scólei (Iskolautcta) Nro. 191. Ori cine fora neci o rebo-nificare pôte primí unu numeru de próba.

** Ceva curiosu. Comuna bisericesca din suburbiulu Aradu-Gaiu, ca comuna mestecata pana la efer-tuirea despartirei ierarchice in intielesulu legiloru si a dispusetiuniloru ministeriale tienenduse de Consistoriulu nostru eparchialu. Consistoriulu: facia de invetiatoriulu renitentu amovatu si protegeatu de cativa matadori a cerutu dela orasiulu Aradu asistintia brachiala; orasiulu inse a transpusu scrisórea Consistoriale Senatului scolar-riu cetatienescu, in locu de a dá cerut'a asistintia. Óre unde vomu ajunge cu astu-feliu de anarchia?

† **Necrologu. Teresi'a Gruiciu** in numele ei propriu si alu sociului ei **Alesandru Athanasieviciu** fiscalu reg. in Lugosiu, mai departe in numele fiiceloru sale **Soña Athanasieviciu**, **Livi'a** si a sociului ei **Michaile Besanu** jude suplinte la Tabl'a reg. in Pest'a, fiilor **Corneliu**, **Corneli'a** si **Alesandru Besanu**, si **Virgini'a** cu inima franta de adenca dorere aduce la cunoscintia mórtea trista a multu iubitului si neuitatului ei parinte resp. socru, mosiu si stramosiu **Constantinu Gruiciu**, protopresviterulu Hasiasiului intemplata in urmarea unui morbu de apoplezia in 14/2. Decemvre 1871 séra la 7 óre in anul 70 alu vietiei sale plina de activitate neobosita pentru binele bisericeii sale dreptucredintióse.

Osamintele repausatului se vor inmormentá dupa ritul bisericeii graco-orientale romane Dominec'a la 11 óre inainte de améidiadi in 17/3. Decemvre 1871. in comun'a Belintiu.

Tieren'a se-i fie usióra si amintirea lui vecmica!

** (Hirotoniri si alegeri) Iosifu Ves'a s'a hirotonitu de preotu pe parochi'a din Ineu in districtulu Oradanu. **Constantinu Aiudanu** de preotu ca fito-Capelanu in Sambateni. **Michaiu Sturza** alesu in Siepreusiu s'a hirotonitu de preotu. **Iosifu Besanu** capelanu din Ciab'a s'a alesu de parochu in Giula magiara.

** Fiindu de pertractatu mai multe obiecte de insemnetate, care se tienu de competinti'a Consistoriului diecesanu plenariu: Preasanti'a Sa parentele Episcopu sub 23. Noemvre a. c. a aflatu de lipsa a defige terminu pentru pertractarea acestoru obiecte pe 13/25. Decembre a. c. incunoscintiandu despre acest'a spre acomodare pre toti Asesorii Consistoriali.

Proprietatea si editur'a teologiloru aradani.

* In urmarea dispusetiuniloru sinodali présantituul D. Episcopu diecesanu a recercatu tóte Iurisdictionile comitatense pentru scutirea preotiloru si invetiatoriloru dela solvirea darii ecuivalentului; la acést'a zelosulu v. comite ordinariu alu Aradului sub 6 Decembre a si respunsu oficiosu: cumca preotii si invetiatorii din acestu comitatu inca in 1868 fura scutiti de darea ecuivalentului, si cá acuma a indrumatu de nou pre comune la observarea acelei dispusetiuni.

* Unu d. corespondinte alu nostru ni scrie, cá déca vomu continuá edarea „Sperantie“ si pe anulu viitoriu ni garantéza singuru spesele edarii pentru 5 numeri. Vom vedé. Multiamimu si pana atunci. Mai de parte suntemu informati, cá ideea reuniunei clerului si a unei foi bisericesci oficiose a produsu insufletire in cea mai mare parte a preotimei.

* (*Apelu la autori.*) Unulu din relele de cari suferé miscarea literaria la noi este cá nu se scie mai nici o data déca si unde a aparutu unu opu literariu óre care. Numai din intemplantare se publica une-ori prin diarie, printre celelalte insciintiaru, si acele relative la miscarea literaria. Este inse de celu mai mare interesu atátu pentru autoru cátu si pentru publicu, ca opurile ce esu la lumina se fia cunoscute de indata si in o sfera cátu se pôte de intinsa. Redactiunea „Convorbiloru“ pentru a indeplini acésta lipsa apeléza la toti domnii autori rugandu-ii a tramite cáte unu esemplariu din opurile domniei lor. indata dupa aparitiune, la redactiunea acestei foi, pentru a se trece intre notiile bibliografice ce urméza de acum inainte a se insemná regulatu la linca fie-carui numeru. Speramu cá acésta propunere va fi primita cu placere de domnii autori si cá redactiunea acestei foi va fi in stare a tiené totdeun'a pe onorabilulu publicu in curentulu miscarei de la noi. —

Redactiunea „Convorbiloru literarie“ in Iasi.

Avisu!

Protocolulu sinodaliu alu II-lea alu Eparchiei aradane se afla de vendiare la Redactiunea acestei foi, cum si la Dlu asesoru dela senatulu epitropescu Dlu Petru Petroviciu. Pretiulu unui esemplariu este 40 cr. v. a.

Toti Domnii protopopi din Eparchia cu deosebire sunt rogati a starú ca celu pucinu protocólele sinodali se li aiba tóte comunele, parochiale cáci aceste pre langa Statutul Organicu voru siervi de unu indrep-tariu bunu si oportunu sínódeloru si comiteteloru parochiale in agendele lor de cestiune bserico-scolaria.

Pentru redactiune **Vincentiu Mangra.**

Tipariulu lui Stefanu Gyulai in Aradu.